

Vastu tuult

Helle Ruusing

peatoimetaja, Riigikogu Kantselei infonõunik

On november 2013, erakordselt pikk ja soe sügis. Viimasel aastal, eriti sel sügisel, olen korduvalt pidanud vastama küsimustele, mis on Riigikogu Toimetised (mis toode see on), kes seda loevad ja sellesse kirjutavad, kas ajakiri on täitnud talle seatud eesmärgid. Kas see, et ajakiri on järjepidevalt ilmunud aastast 2000, on iseenesest põhjus selle väljaandmise jätkamiseks? On tulnud vastata küsimustele, miks RiTo artiklid on nii keerulised, pikad, keskendumist vajavad. Kas väljaandmine pole mitte kalline (tegelikult pole, kui vaadata teisi väljaandeid), kas ajakiri võiks olla teise formaadiga ja huvitavam? Et kõik loeksid kõiki artikleid (milline väljaanne seda tingimust täidaks?).

Kõik tunduvad olevat selle sügise küsimused, kui vaadata, mis toimub avalikus ruumis, mis toimub sihtasutuse Kultuurileht väljaannete ümber.

Loomulikult tuleb aeg-ajalt endalt küsida, miks midagi tehakse. Vaatasin huvi pärast, kuidas põhjendati parlamentaarse ajakirja asutamist aastal 2000. Tookordne põhjendus oli: aidata kaasa parlamentaarse demokraatia edendamisele. See põhjus pole muutunud, võib-olla on praegu veelgi aktuaalsem. Parlamendi ajakirjana on RiTo tuginenud parlamendi autoriteedile. Ehk just see on pannud enamiku autoreid loovutama oma artikleid avaldamiseks tasuta. Võimalik, et see on ajast ja arust suhtumine maailmas, kus kõik on muutunud kaubaks. Meile aegade jooksul kirjutanud autoreid on kokku peaaegu kuussada, loodetavasti on nii mõnelegi neist just RiTo olnud hüppelauaks teadusesse või ajakirjandusse.

Praegu on enam kui kunagi varem tähtis, et teaduses loodu ei jääks ainult ülikoolide ja teadusasutuste seinte vahele või ingliskeelsetesse teadusartiklitesse, sest nii lähevad ühiskonda puudutavad uuringud ühiskonnast mööda. Kahju ei kannata niipalju teadus kui poliitika ja ühiskond. Oleme ajakirjas au sees pidanud korrektset emakeelt ja usun, et oleme andnud panuse eesti teaduskeele ja vastava terminoloogia arengusse, mis on oluline eestikeelse teaduskultuuri kestvusele. Võib ju öelda, et doteerime eesti teadust, kuid arvan, et see on põhjendatud toetamine.

RiTo on olnud ja ma loodan, et jääb ka tulevikus autorite ajakirjaks, kus on koht erinevatel maailmavaadetel ja elukäsitlustel. Ainus kriteerium, mille tegijad on endale seadnud, on autori analüüsivõime ja argumenteerimisoskus. Esseed, vestlusring ja arvamused on alati käsitlenud aktuaalseid probleeme, olles mõnes mõttes läbilõike ühiskondliku mõtte arengust. Neil on suurem väärtus ajalehes ilmunuga võrreldes. Nii on ajakiri tulevikus usaldusväärne allikas eriti ajaloolastele, juristidele, politoloogidele jt ühiskonnaelu probleemidest arusaamiseks tagasivaates.

Käesoleva numbri essee ja vestlusring käsitlevad selle sügise kõige diskuteeritavamat teemat – kultuuri. Essee tellisime Peeter Lauritsalt juba septembrikuus, kui polnud veel avalikku märki kultuuritulist. Kirjutamise aega langes Sirbiga toimunu ja kultuuriministri tagasiastumine. Koos Tallinna Ülikooli kultuuride uuringute doktorandi Karina Taltsiga teeb vabakutseline kunstnik Peeter Laurits teoreetilise ja praktilise ekskursi läbi ja ümber eesti kultuuri. Ja ehkki autorid ei saa

hetkeolukorda kirjeldada helgetes toonides, on alati olemas tee nn oru põhjast märke. See tuleb vaid ette võtta. Laurits ja Talts kirjutavad:

„Kui poliitikute dialoogivõimetus on viimaste aastate jooksul korduvalt ja üha intensiivsemalt ühiskondliku tähelepanu keskmesse tõusnud, siis kultuuriinimeste kapseldumine on jäänud suurema tähelepanuta. Eesti Humanitaarinstituudi 25. sünnipäeva puhul korraldatud konverentsi „Eesti humanitaarne tulevik” sõnavõttudest ja hilisemast arutelust jäi südant kriipima samasugune eestlaslik suhtlemisvõimetus. Inimesed, kellel on ühesugused eesmärgid ja sarnane uurimisobjekt, satuvad harva või ei satu mitte kunagi omavahel rääkima. Ühes ja samas kõrgkoolis toimivad keskused, kes ühel või teisel moel tegutsevad haridusvallas, ei jaga omavahel strateegiaid ja tegevusplaanid. Sama mure iseloomustab ka enamikku loomeringkondi. /.../ Eesti kultuuri objektiivne ja faktipõhine olukorra kirjeldus pole enam mitte murettekitav, vaid tõsiselt masendav. See on peeglisse vaatamise koht. Ilmselt on haritlaskond oma funktsiooni ühiskonna kesknärvisüsteemina hooletusse jätnud. Kui tahame elada riigis, millel on muid eesmarke peale kildkondlike hetkehuvide, peame kiiremas korras uuesti läbi mõtlema haritlaskonna ja loovtöötajate ühiskondliku rolli.”

Kogu selle aasta olen kõndinud kui vastu tuult. Uurinud, palju on meile kirjutatud, kas meil on ikka piisavalt lugejaid, kas artikleid tsiteeritakse, miks me seda just sellise mudeliga kirjastame jne. Loodetavasti on õnnestunud tõestada, et parlamentaarne ajakiri väärib temale kuluvat aega ja raha, mis veelgi olulisem – tema heaks panustatud intellektuaalset omandit. Et Riigikogu tõepoolest vajab seda ajakirja. Paljusid olulisi mõtteid ei ole võimalik väljendada mõne tuhande tähemärgiga. Pigem tuleb õppida aru saama ja mõistma, sest nagu sageli armastab korrata RiTo esimene peatoimetaja Aare Kasemets, mõelda on mõnus.

Kindlasti vajavad RiTo-s mõned asjad muutmist. Muutmise eesmärk on olla ka edaspidi (Eesti) ühiskonna võimalikult laia spektriga analüüsi avaldamiskoht. Muutustele peab eelnema analüüs ja inimeste kaasamine, sest RiTo pole juba ammu ainult üks ametkondlik väljaanne. Selleni jõudmine pole olnud lihtne ja mõistlik on meeles pidada, et traditsioonid ei teki üleöö. Enamasti on targem olemasolevasse sulanduda ja seda edasi arendada, kui teha katset luua midagi täiesti uut.

Minule on olnud aastad Riigikogu Toimetistega suurepärane elu(üli)kool. Ma poleks täna see, kes ma olen. Kõik autorid ja nende artiklid on ladunud oma tellise minu teadmiste seinale, ajakirja tegemine on mulle õpetanud palju kannatlikkust ja oskusi, mida mul varem ei olnud, ning viinud kokku tõeliselt toredate meeskonnaga nii kolleegiumi liikmete kui ka toimetuse näol. Jään neile alati tänu võlgu.